

I

(Zakonodajni akti)

DIREKTIVE

DIREKTIVA 2010/41/EU EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA

z dne 7. julija 2010

o uporabi načela enakega obravnavanja moških in žensk, ki opravljajo samostojno dejavnost, in o razveljavitvi Direktive Sveta 86/613/EGS

EVROPSKI PARLAMENT IN SVET EVROPSKE UNIJE STA –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije in zlasti člena 157(3) Pogodbe,

ob upoštevanju predloga Evropske komisije,

ob upoštevanju mnenja Evropskega ekonomsko-socialnega odbora ⁽¹⁾,v skladu z rednim zakonodajnim postopkom ⁽²⁾,

ob upoštevanju naslednjega:

(1) Direktiva Sveta 86/613/EGS z dne 11. decembra 1986 o uporabi načela enakega obravnavanja moških in žensk, ki se ukvarjajo z dejavnostjo, vključno s kmetijstvom, ali pa so samozaposleni, ter o varstvu samozaposlenih žensk med nosečnostjo in materinstvom ⁽³⁾ v državah članicah zagotavlja uporabo načela enakega obravnavanja moških in žensk, ki opravljajo samostojno dejavnost ali prispevajo k izvajanju take dejavnosti. V zvezi s samozaposlenimi delavci in zakonci samozaposlenih delavcev Direktiva 86/613/EGS ni bila preveč učinkovita, področje njene uporabe pa bi bilo treba znova preučiti, saj se diskriminacija na podlagi spola in nadlegovanje pojavljata tudi na področjih, ki ne predstavljajo rednega zaposlitvenega razmerja. Zaradi jasnosti bi bilo treba Direktivo 86/613/EGS nadomestiti s to direktivo.

(2) Komisija je v svojem sporočilu z dne 1. marca 2006 z naslovom „Načrt za enakost med ženskami in moškimi“ napovedala, da bo za izboljšanje urejanja enakosti spolov pregledala zakonodajo Unije o enakosti spolov, ki ni vključena v prenovitve za leto 2005, z namenom dopolnitve, posodobitve in prenovitve, kjer bo to potrebno. Direktiva 86/613/EGS ni bila vključena v prenovitev.

(3) Svet je v sklepih z dne 5. in 6. decembra 2007 o uravnoteženi vlogi žensk in moških na področju delovnih mest, rasti in socialne kohezije pozval Komisijo, naj preuči, ali je treba revidirati Direktivo 86/613/EGS, da se zagotovi zaščita pravic, povezanih z materinstvom in očetovstvom samozaposlenih delavcev in njihovih zakoncev, ki jim pomagajo pri izvajanju njihove dejavnosti, če je to potrebno.

(4) Evropski parlament je dosledno pozival Komisijo k pregledu Direktive 86/613/EGS, zlasti zaradi večjega varstva materinstva samozaposlenih delavk in izboljšanja položaja zakoncev samozaposlenih delavcev.

(5) Evropski parlament je svoje stališče o teh zadevah že predstavil v resoluciji z dne 21. februarja 1997 o položaju zakoncev, ki pomagajo samozaposlenim osebam ⁽⁴⁾.

(6) Komisija je v sporočilu z dne 2. julija 2008 z naslovom „Prenovljena socialna agenda: priložnosti, dostopnost in solidarnost v Evropi 21. stoletja“ potrdila potrebo po sprejetju ukrepov v zvezi z razlikami med spoloma v podjetništvu in izboljšanju usklajevanja zasebnega in poklicnega življenja.

⁽¹⁾ UL C 228, 22.9.2009, str. 107.

⁽²⁾ Stališče Evropskega parlamenta z dne 6. maja 2009 (še ni objavljeno v Uradnem listu), stališče Sveta v prvi obravnavi z dne 8. marca 2010 (UL C 123 E, 12.5.2010, str. 5), stališče Evropskega parlamenta z dne 18. maja 2010.

⁽³⁾ UL L 359, 19.12.1986, str. 56.

⁽⁴⁾ UL C 85, 17.3.1997, str. 186.

- (7) Obstaja že več pravnih instrumentov za izvajanje načela enakega obravnavanja, ki urejajo samostojne dejavnosti, zlasti Direktiva Sveta 79/7/EGS z dne 19. decembra 1978 o postopnem izvrševanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v zadevah socialne varnosti ⁽¹⁾ in Direktiva 2006/54/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. julija 2006 o uresničevanju načela enakih možnosti ter enakega obravnavanja moških in žensk pri zaposlovanju in poklicnem delu ⁽²⁾. Ta direktiva se zato ne bi smela uporabljati za področja, ki jih že vključujejo druge direktive.
- (8) Ta direktiva ne posega v pristojnosti držav članic, da organizirajo svoje sisteme socialne zaščite. Izključna pristojnost držav članic glede organiziranosti njihovih sistemov socialne zaščite med drugim vključuje odločitve o vzpostavitvi, financiranju in upravljanju teh sistemov in s tem povezanih institucij ter o vsebini in izplačevanju nadomestil, višine prispevkov ter pogojev za dostop.
- (9) Ta direktiva bi se morala uporabljati za samozaposlene delavce in njihove zakonce ali, če in kolikor nacionalna zakonodaja priznava tako partnerstvo, življenjske partnerje, kadar v skladu s pogoji iz nacionalne zakonodaje običajno sodelujejo v dejavnostih podjetja. Zaradi izboljšanja položaja teh zakoncev in, če in kolikor nacionalna zakonodaja priznava tako partnerstvo življenjskih partnerjev samozaposlenih delavcev, bi bilo treba priznati njihovo delo.
- (10) Ta direktiva se ne bi smela uporabljati za zadeve, vključene v druge direktive o izvajanju načela enakega obravnavanja moških in žensk, zlasti Direktivo Sveta 2004/113/ES z dne 13. decembra 2004 o izvajanju načela enakega obravnavanja moških in žensk pri dostopu do blaga in storitev ter oskrbi z njimi ⁽³⁾. Med drugim se še naprej uporablja člen 5 Direktive 2004/113/ES o zavarovalnih in z njimi povezanih finančnih storitvah.
- (11) Za preprečevanje diskriminacije na podlagi spola bi se morala ta direktiva uporabljati pri neposredni in posredni diskriminaciji. Nadlegovanje in spolno nadlegovanje bi bilo treba šteti za diskriminacijo in ju zato prepovedati.
- (12) Ta direktiva ne bi smela posegati v pravice in obveznosti, ki izhajajo iz zakonskega ali družinskega statusa, kot je opredeljen v nacionalni zakonodaji.
- (13) Načelo enakega obravnavanja bi moralo zajemati razmerja med samozaposlenim delavcem in tretjimi osebami v okviru te direktive, ne pa tudi razmerij med samozaposlenim delavcem in njegovim zakoncem ali življenjskim partnerjem.
- (14) Na področju samozaposlovanja uporaba načela enakega obravnavanja pomeni, da ne sme biti diskriminacije na podlagi spola, na primer v zvezi z ustanavljanjem, opremljanjem ali razširjanjem podjetja ali ustanovitvijo ali razširjanjem katere koli druge oblike samostojne dejavnosti.
- (15) Države članice lahko na podlagi člena 157(4) Pogodbe o delovanju Evropske unije ohranijo ali sprejmejo ukrepe o posebnih ugodnostih, s katerimi se nezadostno zastopnemu spolu olajša opravljanje samostojne dejavnosti ali prepreči ali izravna neugoden položaj v poklicni karieri. Ukrepov za dejansko zagotovitev enakosti spolov, kot je pozitivno ukrepanje, se načeloma ne bi smelo obravnavati, kot da kršijo pravno načelo enakega obravnavanja moških in žensk.
- (16) Zagotoviti bi bilo treba, da pogoji za ustanovitev družbe med zakonci ali življenjskimi partnerji, če in kolikor nacionalna zakonodaja priznava tako partnerstvo, niso bolj omejevalni kot pogoji za ustanovitev družbe med drugimi osebami.
- (17) Glede na njihovo sodelovanje v dejavnostih družinskega podjetja bi morali biti zakonci ali, če in kolikor nacionalna zakonodaja priznava tako partnerstvo, življenjski partnerji samozaposlenih delavcev, ki imajo dostop do sistema socialne zaščite, prav tako upravičeni do socialne zaščite. Od držav članic bi bilo treba zahtevati, da sprejmejo potrebne ukrepe za organiziranje te socialne zaščite v skladu z nacionalno zakonodajo. Predvsem so države članice tiste, ki odločijo, ali bi se morala ta socialna zaščita izvajati obvezno ali prostovoljno. Države članice lahko omogočijo, da je lahko ta socialna zaščita sorazmerna s sodelovanjem v dejavnostih samozaposlenega delavca in/ali višine prispevkov.
- (18) Ekonomska in fizična ranljivost nosečih samozaposlenih delavk in nosečih zakonskih partnerk ter nosečih življenjskih partnerk, če in kolikor nacionalna zakonodaja priznava tako partnerstvo, samozaposlenih delavcev zahteva, da jim je treba zagotoviti pravico do dajatev za materinstvo. Države članice ostajajo pristojne za ureditev teh dajatev, vključno z določitvijo višine prispevkov, in vseh režimov prejemkov in plačil pod pogojem, da so izpolnjene minimalne zahteve iz te direktive. Predvsem lahko določijo, v katerem obdobju pred in/ali po porodu se podeli pravica do dajatev za materinstvo.

⁽¹⁾ UL L 6, 10.1.1979, str. 24.

⁽²⁾ UL L 204, 26.7.2006, str. 23.

⁽³⁾ UL L 373, 21.12.2004, str. 37.

(19) Obdobje, za katero se samozaposlenim delavkam in zakonskim partnerkam ali, če in kolikor nacionalna zakonodaja priznava tako partnerstvo, življenjskim partnerkam samozaposlenih delavcev zagotavljajo dajatve za materinstvo, je podobno trajanju porodniškega dopusta za zaposlene, ki velja na ravni Unije. Če se trajanje porodniškega dopusta, ki velja za zaposlene, spremeni na ravni Unije, bi morala Komisija poročati Evropskemu parlamentu in Svetu ter oceniti, ali bi bilo treba spremeniti tudi trajanje obdobja dajatev za materinstvo za samozaposlene delavke in zakonske ali življenjske partnerke iz člena 2.

(20) Zaradi upoštevanja posebnosti samostojnih dejavnosti bi bilo treba zagotoviti, da bi lahko samozaposlene delavke in zakonske partnerke ali življenjske partnerke samozaposlenih delavcev, če in kolikor nacionalna zakonodaja priznava tako partnerstvo, imele dostop do vseh obstoječih služb, ki ponujajo začasno nadomeščanje, kar jim omogoča prekinitev poklicne dejavnosti zaradi nosečnosti ali materinstva, ali do kakršnih koli nacionalnih socialnih služb. Dostop do teh služb je lahko alternativa ali del nadomestil za materinstvo.

(21) Osebe, ki so bile izpostavljene diskriminaciji na podlagi spola, bi morale imeti na voljo primerna pravna sredstva. Za zagotovitev učinkovitejšega varstva bi bilo treba združenjem, organizacijam in drugim pravnim subjektom dati pooblastila za sodelovanje v postopkih, kot to določijo države članice, v imenu ali v podporo žrtve, brez poseganja v nacionalna postopkovna pravila v zvezi z zastopanjem in obrambo pred sodišči.

(22) Zaščito samozaposlenih delavcev in zakoncev samozaposlenih delavcev in, če in kolikor nacionalna zakonodaja priznava tako partnerstvo, življenjskih partnerjev samozaposlenih delavcev, pred diskriminacijo na podlagi spola bi bilo treba izboljšati tako, da bi bili v vsaki državi članici organi, pristojni za analizo s tem povezanih težav, za preučitev mogočih rešitev in zagotovitev dejanske pomoči žrtvam. Organ ali organi so lahko isti kot organi, ki so na nacionalni ravni pristojni za izvajanje načela enakega obravnavanja.

(23) Ta direktiva določa minimalne zahteve in tako državam članicam omogoča, da uvedejo ali ohranijo tudi ugodnejše določbe.

(24) Ker cilja ukrepa, ki ga je treba sprejeti, in sicer zagotovitev skupne visoke ravni zaščite pred diskriminacijo v vseh državah članicah, države članice ne morejo zadovoljivo doseči in jih je lažje doseči na ravni Unije, lahko Unija sprejme ukrepe v skladu z načelom subsidiarnosti iz člena 5 Pogodbe o Evropski uniji. Skladno z načelom sorazmernosti iz navedenega člena ta direktiva ne presega okvira, potrebnega za doseg navedenega cilja –

SPREJELA NASLEDNJO DIREKTIVO:

Člen 1

Vsebina

1. Ta direktiva določa okvir za uveljavitev načela enakega obravnavanja moških in žensk, ki opravljajo samostojno dejavnost ali prispevajo k izvajanju take dejavnosti v državah članicah, v zvezi s tistimi vidiki, ki jih ne urejata direktivi 2006/54/ES in 79/7/EGS.

2. Izvajanje načela enakega obravnavanja moških in žensk pri dostopu do blaga in storitev ter oskrbe z njimi še naprej zajema Direktiva 2004/113/ES.

Člen 2

Področje uporabe

Ta direktiva zajema:

- (a) samozaposlene delavce, ki so vse osebe, ki pod pogoji, določenimi z nacionalno zakonodajo, opravljajo pridobitno dejavnost za svoj račun;
- (b) zakonce ali, če in kolikor nacionalna zakonodaja priznava tako partnerstvo, življenjske partnerje samozaposlenih delavcev, ki niso zaposleni delavci ali poslovni partnerji, kadar v skladu s pogoji, ki jih določa nacionalna zakonodaja, običajno sodelujejo v dejavnostih samozaposlenega delavca in opravljajo enake ali pomožne naloge.

Člen 3

Opredelitve pojmov

V tej direktivi se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

- (a) „neposredna diskriminacija“: kadar se ena oseba zaradi spola obravnava manj ugodno, kakor se obravnava, se je obravnavala ali bi se obravnavala oseba drugega spola v primerljivi situaciji;
- (b) „posredna diskriminacija“: kadar bi bile zaradi navidezno nevtralnega predpisa, merila ali prakse osebe enega spola v posebej neugodnem položaju v primerjavi z osebami drugega spola, razen če ta predpis, merilo ali praksa objektivno ne temelji na zakonitem cilju in so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna in potrebna;

- (c) „nadlegovanje“: kadar ima neželjeno vedenje, povezano s spolom kake osebe, namen ali učinek prizadeti dostojanstvo te osebe in ustvariti zastrašujoče, sovražno, ponižujoče, sramotilno ali žaljivo okolje;
- (d) „spolno nadlegovanje“: kadar ima kakršnakoli oblika neželenega verbalnega, neverbalnega ali fizičnega vedenja spolne narave učinek ali namen prizadeti dostojanstvo kake osebe in zlasti ustvariti zastrašujoče, sovražno, ponižujoče, sramotilno ali žaljivo okolje.

Člen 4

Načelo enakega obravnavanja

1. Načelo enakega obravnavanja pomeni, da je prepovedana kakršna koli diskriminacija na podlagi spola v javnem ali zasebnem sektorju, neposredna ali posredna, na primer v zvezi z ustanavljanjem, opremljanjem ali razširjanjem podjetja ali ustanovitvijo ali razširjanjem katere koli oblike samostojne dejavnosti.
2. Na področjih, ki jih zajema odstavki 1, se nadlegovanje in spolno nadlegovanje štejeta za diskriminacijo na podlagi spola in sta zato prepovedana. Če kaka oseba takšno vedenje zavrne ali se mu podredi, to ne sme biti podlaga za odločitev, ki bi vplivala na to osebo.
3. Na področjih, ki jih zajema odstavek 1, se navodila, ki napeljujejo k diskriminaciji posameznikov zaradi spola, štejejo za diskriminacijo.

Člen 5

Pozitivni ukrepi

Države članice lahko ohranijo ali sprejmejo ukrepe v smislu člena 157(4) Pogodbe o delovanju Evropske unije za dejansko zagotovitev polne enakosti moških in žensk v poklicnem življenju, ki bi na primer spodbujali podjetniške pobude žensk.

Člen 6

Ustanovitev podjetja

Brez poseganja v posebne pogoje za dostop do nekaterih dejavnosti, ki se enako nanašajo na oba spola, države članice sprejmejo potrebne ukrepe, ki zagotavljajo, da pogoji za ustanovitev družbe med zakonci ali življenjskimi partnerji, če in kolikor nacionalna zakonodaja priznava tako partnerstvo, niso bolj omejevalni kot pogoji za ustanovitev družbe med drugimi osebami.

Člen 7

Socialna zaščita

1. Če v državi članici obstaja sistem socialne zaščite za samozaposlene delavce, ta država članica sprejme potrebne ukrepe,

katerimi zakoncem in življenjskim partnerjem, na katere se nanaša člen 2(b), v skladu z nacionalno zakonodajo zagotovi socialno zaščito.

2. Države članice se lahko odločijo, ali se socialna zaščita iz odstavka 1 izvaja obvezno ali prostovoljno.

Člen 8

Dajatve za materinstvo

1. Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, ki zagotavljajo, da se lahko samozaposlenim delavkam in, zakonskim partnerkam ter življenjskim partnerkam, kakor so opredeljene v členu 2, v skladu z nacionalno zakonodajo dodeli zadostne nadomestilo za materinstvo, kar jim omogoča prekinitve poklicne dejavnosti zaradi nosečnosti ali materinstva za najmanj 14 tednov.
2. Države članice lahko odločijo, ali je nadomestilo za materinstvo iz odstavka 1 obvezno ali prostovoljno.
3. Nadomestilo iz odstavka 1 se šteje za zadostno, če zagotavlja dohodek, ki je vsaj enak:
 - (a) nadomestilu, ki bi ga zadevna oseba prejela v primeru prekinitve svojih dejavnosti zaradi razlogov, ki so povezani z njenim zdravstvenim stanjem, in/ali
 - (b) povprečni izgubi dohodka ali dobička v primerljivem predhodnem obdobju, v skladu s kakršno koli zgornjo mejo, ki jo določa nacionalna zakonodaja, in/ali
 - (c) kakšnemu koli družinskemu nadomestilu, določenemu z nacionalno zakonodajo, v skladu s kakršno koli zgornjo mejo, ki jo določa nacionalna zakonodaja.

4. Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, ki zagotavljajo, da imajo samozaposlene delavke in zakonske partnerke ter življenjske partnerke, kakor so opredeljene v členu 2, dostop do kakršnih koli služb, ki ponujajo začasno nadomeščanje, ali kakršnih koli nacionalnih socialnih služb. Države članice lahko omogočijo dostop do teh služb kot nadomestno možnost za nadomestilo ali del nadomestila iz odstavka 1 tega člena.

Člen 9

Pravno varstvo

1. Države članice zagotovijo, da so, za izvršitev obveznosti iz te direktive, vsem osebami, ki menijo, da so utrpeli izgubo ali škodo, ker ni bilo uporabljeno načelo enakega obravnavanja, na voljo sodni ali upravni postopki, vključno s, kadar države članice menijo, da je to ustrezno, poravnalnimi postopki, tudi ko se je razmerje, v katerem je domnevno prišlo do diskriminiranja, že končalo.

2. Države članice zagotovijo, da lahko združenja, organizacije in drugi pravni subjekti, ki imajo v skladu z merili, določenimi z nacionalno zakonodajo, legitimen interes za zagotavljanje upoštevanja te direktive, sodelujejo, če se tožeča stranka s tem strinja, v imenu tožeče stranke ali v njeno podporo v katerem koli sodnem ali upravnem postopku, predvidenem za izvršitev obveznosti iz te direktive.

3. Odstavka 1 in 2 ne posegata v nacionalna pravila o rokih za začetek postopka v zvezi z načelom enakega obravnavanja.

Člen 10

Odškodnina ali povračilo

Države članice uvedejo v svoj nacionalni pravni sistem ukrepe, potrebne za zagotovitev dejanske in učinkovite odškodnine ali povračila, kot to določijo države članice, za izgubo ali škodo, ki jo je oseba utrpela zaradi diskriminacije na podlagi spola, pri čemer sta taka odškodnina ali povračilo odvracilna in sorazmerna z nastalo izgubo ali škodo. Taka odškodnina ali povračilo ne smeta biti omejena z vnaprej določeno zgornjo mejo.

Člen 11

Organi za enakost

1. Države članice sprejmejo potrebne ukrepe za zagotovitev, da je eden ali več organov, imenovanih v skladu s členom 20 Direktive 2006/54/ES, pristojnih tudi za spodbujanje, analiziranje, spremljanje in podpiranje enakega obravnavanja vseh oseb, za katere velja ta direktiva, brez diskriminacije na podlagi spola.

2. Države članice zagotovijo, da naloge organov iz odstavka 1 vključujejo:

- (a) zagotavljanje neodvisne pomoči žrtvam diskriminacije pri njihovih pritožbah zaradi diskriminacije, brez poseganja v pravice žrtev in združenj, organizacij ali drugih pravnih subjektov iz člena 9(2);
- (b) opravljanje neodvisnih raziskav v zvezi z diskriminacijo;
- (c) objavljanje neodvisnih poročil in dajanje priporočil o vseh vprašanih v zvezi s tako diskriminacijo;
- (d) izmenjavo razpoložljivih podatkov na ustrezni ravni z zadevnimi evropskimi organi, kot je Evropski inštitut za enakost spolov.

Člen 12

Načelo enakosti spolov

Države članice dejavno upoštevajo cilj enakosti moških in žensk, ko pripravljajo in izvajajo zakone in druge predpise, politike in dejavnosti na področjih iz te direktive.

Člen 13

Razširjanje informacij

Države članice zagotovijo z vsemi razpoložljivimi sredstvi, da so z določbami, sprejetimi v skladu s to direktivo, in z ustreznimi predpisi, ki so že v veljavi, ustrezno seznanjene vse zadevne osebe na njihovem ozemlju.

Člen 14

Raven zaščite

Države članice lahko uvedejo ali ohranijo določbe, ki so za varstvo načela enakega obravnavanja moških in žensk ugodnejše od določb te direktive.

Izvajanje te direktive v nobenem primeru ne sme biti vzrok za znižanje ravni zaščite pred diskriminacijo, ki jo države članice že zagotavljajo na področjih, zajetih v tej direktivi.

Člen 15

Poročila

1. Države članice do 5. avgusta 2015 sporočijo Komisiji vse informacije, ki so na voljo glede uporabe te direktive.

Komisija pripravi zbirno poročilo, ki ga predloži Evropskemu parlamentu in Svetu najpozneje 5. avgusta 2016. To poročilo bi moralo upoštevati vse spremembe pravne narave, ki se nanašajo na dolžino porodniškega dopusta zaposlenih delavk. Po potrebi se temu poročilu priložijo predlogi za spremembo te direktive.

2. V poročilu Komisije se upoštevajo stališča zainteresiranih strani.

Člen 16

Izvajanje

1. Države članice sprejmejo zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s to direktivo, najpozneje do 5. avgusta 2012. Komisiji takoj pošljejo besedilo teh predpisov.

Države članice se v sprejetih predpisih sklicujejo na to direktivo ali sklic nanjo navedejo ob njihovi uradni objavi. Način sklicevanja določijo države članice.

2. Države članice imajo lahko dodatno obdobje dveh let do 5. avgusta 2014 za uskladitev s členom 7 in za uskladitev s členom 8, kar zadeva zakonske partnerke in življenjske partnerke, kakor so opredeljene v členu 2(b), če to upravičujejo specifične težave.

3. Države članice predložijo Komisiji besedilo temeljnih določb nacionalne zakonodaje, sprejetih na področju, ki ga ureja ta direktiva.

Člen 17

Razveljavitev

Direktiva 86/613/EGS se razveljavi z učinkom od 5. avgusta 2012.

Sklicevanja na razveljavljeno direktivo se štejejo kot sklicevanja na to direktivo.

Člen 18

Začetek veljavnosti

Ta direktiva začne veljati dvajseti dan po objavi v *Uradnem listu Evropske unije*.

Člen 19

Naslovniki

Ta direktiva je naslovljena na države članice.

V Strasbourgu, 7. julija 2010

Za Evropski parlament

Predsednik

J. BUZEK

Za Svet

Predsednik

O. CHASTEL
